

Inšpekcijski nadzor na področju varnosti in zdravja pri delu v letu 2017¹

Avtorici:

Maja Brajnik, dipl. prav. (UN), Eva Langeršek, mag. prava

Inšpektorji IRSD so v letu 2016 opravili 14.541 inšpekcijskih pregledov, od tega na področju nadzora delovnih razmerij 7649, na področju varnosti in zdravja pri delu pa so opravili 6659 nadzorov in raziskali 66 nezgod pri delu. Inšpektorji socialne inšpekcije so opravili 233 inšpekcijskih nadzorov.

V letu 2017 so ugotovili 29.513 različnih kršitev (kar predstavlja 3847 kršitev manj kot preteklo leto) in na podlagi tega izdali 10.543 različnih ukrepov (upravne odločbe in med njimi prepovedne odločbe, prekrškovne odločbe z izrekom globe ali opomina, naznanila sumov storitve kaznivega dejanja oziroma kazenske ovadbe, opozorila kršiteljem, naročila) ter izrekli za nekaj več kot 3 milijone evrov glob. V skladu z Zakonom o prekrških so inšpektorji izdali 5.609 ukrepov (2016: 5.257), podali so tudi 37 kazenskih ovadb in naznanil kaznivega dejanja, kar predstavlja 21 ovadb manj kot v letu 2016.²

V tem prispevku se bomo osredotočili na vsebino poročila, ki je vezana na delo inšpekcije nadzora, pristojne za področje varnosti in zdravja pri delu.

1 POVZETEK UGOTOVITEV INŠPEKCIJE NADZORA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU³

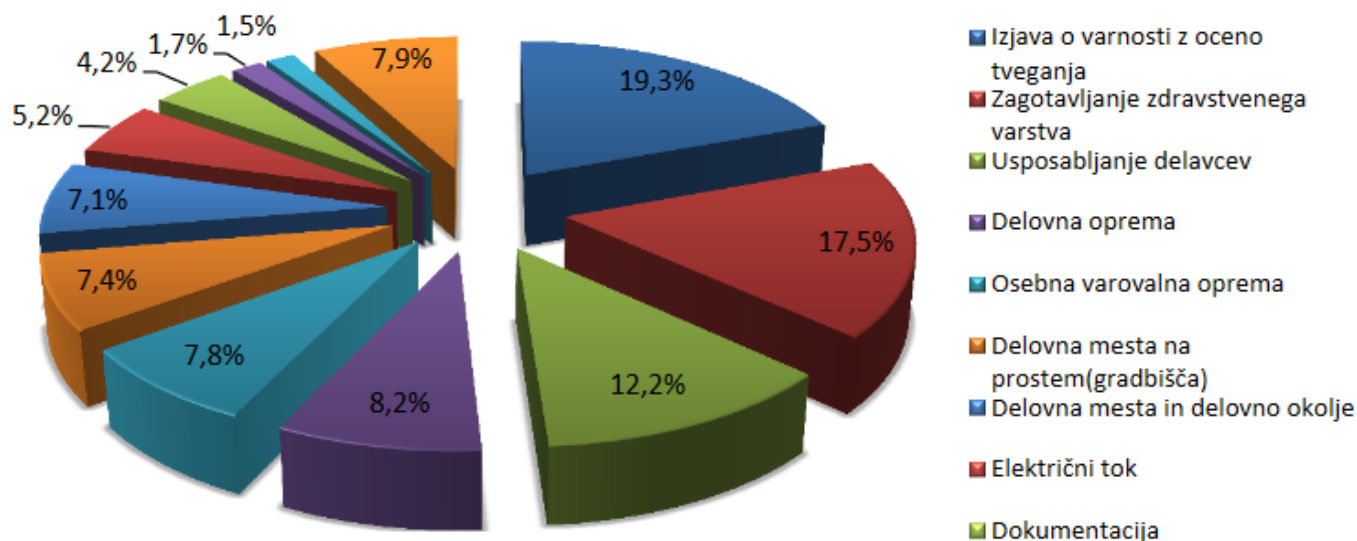
Splošna ocena stanja na podlagi opravljenih pregledov ter spoštovanja varnosti in zdravja pri delu v Sloveniji iz leta 2017 je še vedno zaskrbljujoča, saj se razmere na področju

varnosti in zdravja pri delu v Sloveniji napram letu poprej niso izboljšale v takšnem obsegu⁴, da bi jih lahko ocenili kot spodbudne, kljub dejstvu, da se gospodarske razmere izboljšujejo.

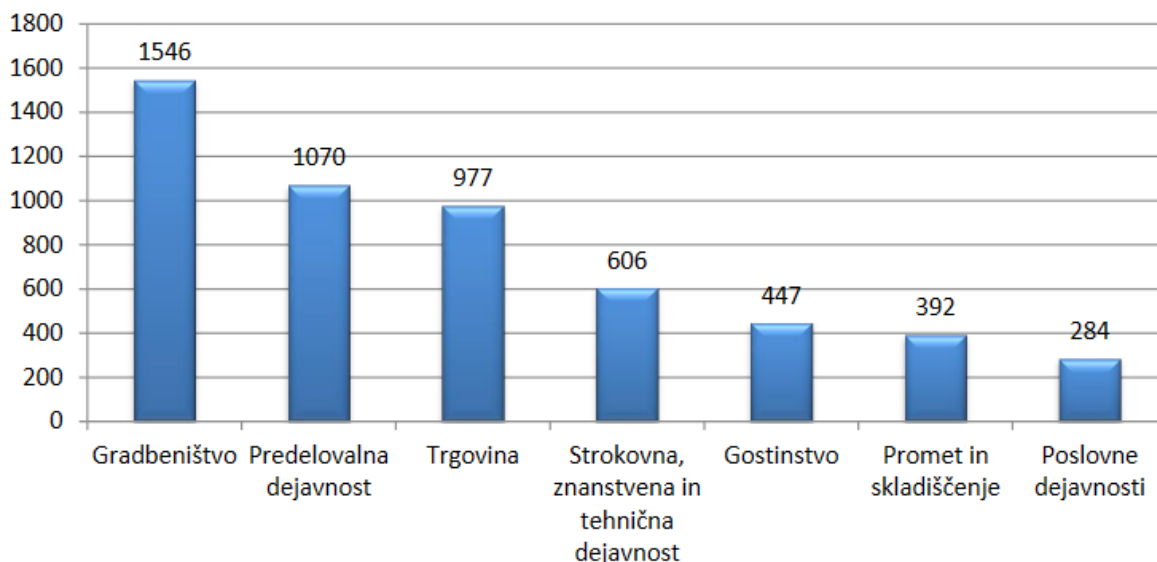
Med vsemi ugotovljenimi kršitvami še vedno izstopajo tiste, ki jih ugotavljajo že vsa zadnja leta, in sicer v zvezi z **ocenjevanjem tveganj, zagotavljanjem zdravstvenega varstva delavcem ter usposabljanjem delavcev za varno delo**. V letu 2017 so navedene kršitve predstavljale 49,0 % vseh ugotovljenih kršitev, v letu 2016 je bil ta delež 50,1 %, v letu 2015 44,5 %, v letu 2014 pa 42,2 %.

Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so nadzore opravljali **v vseh dejavnostih in pri delodajalcih, ne glede na število zaposlenih delavcev**. Še vedno je največ nadzorov opravljenih **na gradbiščih**, saj izvajanje različnih gradbenih del predstavlja velika tveganja za varnost in zdravje delavcev.

Kakor že zadnjih 13 let je IRSD izvajal nadzore tudi pri **naključno izbranih delodajalcih** (računalniško izbran vzorec), kjer so bili nadzorovani osnovni in najpomembnejši dejavniki s področja varnega in zdravega dela (ocenjevanje tveganj, usposabljanje delavcev za varno delo, zagotavljanje varnega in zdravega delovnega okolja in podobno). V ta vzorec je bilo vključenih preko 1.000 naključno izbranih delodajalcev po vsej Sloveniji, ki so zaposlovali različno število delavcev.

Graf 1: Delež najpogosteje ugotovljenih kršitev na področju varnosti in zdravja pri delu, 2017

Graf 2: Dejavnosti, v katerih je bilo ugotovljenih največ kršitev na področju varnosti in zdravja pri delu (absolutno), 2017

2 NAJPOGOSTEJE UGOTOVLJENE KRŠITVE⁵

Kot je navedeno v predhodnem podpoglavju, je bilo v letu 2017 na področju varnosti in zdravja ugotovljenih več kot 17 tisoč kršitev, od tega:

3.458

kršitev v zvezi z ocenjevanjem tveganj in izdelavo izjave o varnosti z oceno tveganja,

3.130

kršitev v zvezi z zagotavljanjem zdravstvenega varstva delavcev ter

2.182

kršitev v zvezi z usposabljanjem delavcev za varno opravljanje dela.

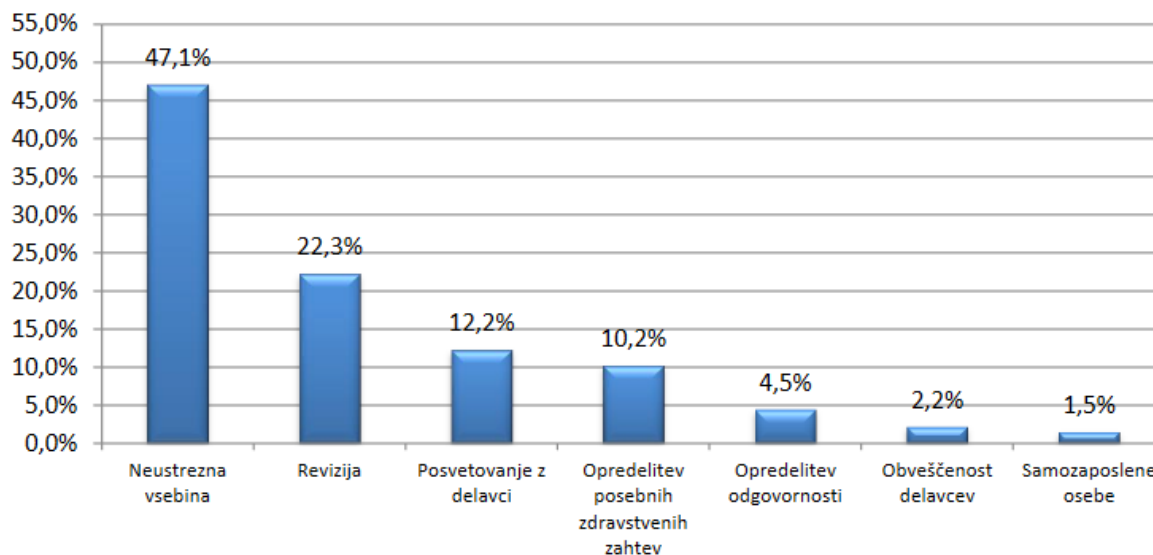
2.1 IZJAVA O VARNOSTI Z OCENO TVEGANJA

Iz poročila IRSD izhaja, da je bilo s področja Izjave o varnosti z oceno tveganja ugotovljenih skoraj 20 % kršitev od vseh ugotovljenih kršitev, največ v zvezi z **vsebinsko** (na primer v 355 primerih delodajalci niso opredelili posebnih zdravstvenih zahtev) **in revizijo** tega dokumenta.

IRSD ugotavlja tudi, da se delodajalci pogosto **ne posvetujejo z delavci** glede ustreznosti ukrepov, s katerimi zagotavljajo delavcem varno in zdravo delovno okolje oziroma jih **ne vključujejo v postopke ocenjevanja tveganj** oziroma jih z vsebino sprejete Izjave niti ne seznanijo (76 primerov).

Kršitve so bile ugotovljene tudi pri **samozaposlenih osebah**. V 52 primerih samozaposlene osebe niso ocenjevale tveganj in pisno izdelale izjave o varnosti z oceno tveganja, čeprav so v njihovem delovnem procesu obstajale nevarnosti za nezgode, poklicne bolezni in bolezni, povezane z delom.

Graf 3: Delež najpogosteje ugotovljenih kršitev glede izjave o varnosti z oceno tveganja, 2017

Kljub zabeleženim kršitvam IRSD ugotavlja, da se delodajalci **vedno bolj zavedajo**, da je ocena tveganja tisti dokument, ki ga morajo izdelati in sprejeti, še vedno pa je malo tistih delodajalcev, za katere je pomembna tudi vsebina tega dokumenta, saj se svoje odgovornosti glede zagotavljanja varnosti in zdravja delavcev ne zavedajo v celoti.

Še vedno veliko ocen tveganj **ne odraža dejanskega stanja pri delodajalcih**, saj pogosto niso ocenjena tveganja, ki predstavljajo večje nevarnosti za poškodbe, okvare zdravja ali nastanek poklicnih bolezni. Ocenjevanje tveganj v zvezi s toplotnimi in svetlobnimi razmerami ter hrupom običajno ne predstavlja večjih težav. Težave pa se pojavijo, ko se ocenjujejo tveganja glede **uporabe nevarnih snovi, ročnega premeščanja bremen, ergonomske ureditve delovnih mest, sevanj, vibracij in podobno**.

IRSD ugotavlja, da strokovni delavci, ki pri delodajalcih izvajajo strokovne naloge varnosti in zdravja pri delu, med katerimi je tudi ocenjevanje tveganj, niso zadosti strokovni in usposobljeni **za zahtevnejša področja**, zato se ocenjevanje teh tveganj sploh **ne izvaja ali pa se to opravi zelo nestrokovno**.

Že vrsto let ugotavljajo, da so tiste ocene tveganj, ki jih za delodajalce pripravijo **pri njih zaposleni strokovni delavci**, precej boljše in realneje odražajo dejansko stanje kot tiste, ki jih pripravijo zunanje službe z izdanim dovoljenjem za delo s strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. S strani slednjih se pripravljene ocene tveganja **med seboj skoraj ne razlikujejo** in mnogo delodajalcev ima v svojih ocenah **obravnavana tveganja, ki iz njihovega delovnega procesa ne izhajajo**. Velika nedoslednost zunanjih strokovnih služb pa se po mnenju IRSD kaže tudi v tem, da se v izdelanih ocenah tveganja pogosto navaja neveljavna zakonodaja.

2.2 USTREZNA USPOSABLJENOST DELAVCEV ZA VARNO DELO

V poročilu IRSD so izpostavljene tudi kršitve, ki so jih inšpektorji ugotovili glede **usposabljanja delavcev za**

varno delo, ki so v letu 2017 predstavljale več kot 12 % vseh ugotovljenih kršitev.

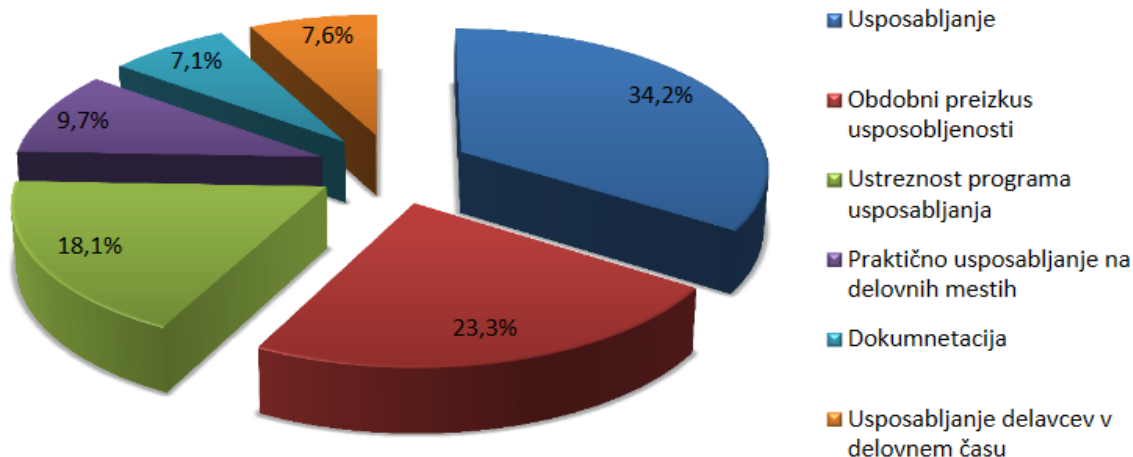
Največ nepravilnosti je bilo ponovno ugotovljenih **glede zagotavljanja usposabljanj delavcev za varno delo** ob sklenitvi delovnega razmerja oziroma ob premestitvah delavcev na drugo delo ter pri spremembah v delovnem procesu.

Inšpektorat prav tako ugotavlja, da delodajalci ne namenijo veliko pozornosti usposabljanju delavcev, ki jih **premeščajo trajno ali začasno na druga**, običajno bolj nevarna delovna mesta za nastanek poškodb ali okvar zdravja.

Zaskrbljujoče je, da je delodajalcem najpomembnejše, da si glede usposabljanja **pridobijo dokazila**, s katerimi inšpektorjem dokazujejo, da je bilo usposabljanje izvedeno, vsebina oziroma strokovnost izvedenega usposabljanja pa sta pogosto pomanjkljivi.

Veliko kršitev se nanaša tudi na **obdobje preizkuse usposobljenosti** delavcev za varno delo glede praktičnega usposabljanja, ki ni bilo ustrezno preverjeno na delovnem mestu (212 kršitev). Najmanj kršitev, in sicer 155, je bilo ugotovljenih v primerih, ko **delodajalci niso razpolagali z ustrezno dokumentacijo** glede usposabljanja delavcev.

Graf 4: Delež najpogosteje ugotovljenih kršitev glede usposabljanja delavcev za varno delo, 2017

Inšpektorji so v 165 primerih tudi ugotovili, da so delodajalci usposabljali delavce **izven njihovega delovnega časa**.

IRSD še vedno ugotavlja, da delodajalci ne usposobijo delavcev za varno izvajanje dela **ob sklenitvi delovnega razmerja**, temveč pogosto precej kasneje, kar velja tudi v primerih, ko se delavce premesti na druga delovna mesta oziroma ob uvajanju novih tehnologij in sredstev za delo.

Programi usposabljanja, zlasti teoretičnega, so še vedno preveč **splošni in niso prilagojeni posebnostim delovnih mest**, kjer delavci opravljajo delo. Tudi glede praktičnih usposabljanj lahko ugotavljajo, da so izvedena **zelo pomanjkljivo ali pa sploh ne**. Pogosto se tudi dogaja, da delavce praktično (in zgolj formalno) usposabljujejo kar **njihovi neposredno nadrejeni**, čeprav za to ne izpolnjujejo zahtevanih pogojev. Vse omenjeno se pogosteje ugotavlja v primerih, ko delodajalci izvajanje usposabljanja delavcev za varno delo **zaupajo zunanjim strokovnim službam**.

IRSD ponovno opozarja na vedno pogostejše elektronske oblike usposabljanja delavcev za varno delo, kar po oceni inšpektorjev ne prinaša izboljšanja na področju varnosti in zdravja pri delu, saj se izvajajo po vse preveč splošnih teoretičnih programih, ki niso prilagojeni posebnostim delovnih mest pri posameznem delodajalcu.

2.3 ZDRAVSTVENO VARSTVO DELAVCEV

Na področju zagotavljanja zdravja delavcev se razmere ne izboljšujejo in ugotovljene kršitve v letu 2017 predstavljajo več kot 17 % glede na vse ostale. Največje število ugotovljenih kršitev se nanaša na zagotavljanje preventivnih zdravstvenih pregledov delavcev, ki jih delodajalci delavcem **ne zagotavljajo v periodičnih rokih ali pa sploh ne**, ter na neizvajanje nalog izvajalcev medicine dela, kakor to določa ZVZD-1.

Inšpektorat ugotavlja, da izmed vseh nalog, ki jih opredeljujejo predpisi s področja varnosti in zdravja pri delu, delodajalci v sodelovanju z izvajalcem medicine dela v večini primerov zagotavljajo le zdravstvene preglede delavcem, **zanemarjajo pa pomen ogleda delovnega mesta**, ki bi ga moral opraviti izvajalec medicine dela, prav tako ne vztrajajo na svetovalni vlogi izvajalcev medicine dela.

Na inšpektoratu še vedno ugotavljajo, da obsegi opravljenih zdravstvenih pregledov pogosto ne ustrezajo tveganjem za varnost in zdravje pri delu na delovnem mestu ali v delovnem okolju. Delodajalci zdravstvenih pregledov **ne izvajajo v rokih**, opredeljenih v internih aktih – pogosto so prekoračeni celo za več mesecev.

Zdravstveni pregledi se večinoma nanašajo na **osnovne laboratorijske preiskave** krvi in urina, biometrijo, EKG, kapaciteto pljuč ter na osnovne vidne in slušne funkcije. Zelo **redko** se izvajajo zdravstveni pregledi v zvezi s **posebnimi zdravstvenimi zahtevami**, ker jih delodajalec v izjavi o varnosti z oceno tveganja praviloma ne določi. Predlagani roki s strani izvajalcev medicine dela za izvajanje **obdobnih zdravstvenih pregledov so za enaka tveganja zelo različni**, kar močno nakazuje na neuskladenost izvajalcev medicine dela ter tudi na dejstvo, da so predlagani roki zelo odvisni od pričakovanega števila pregledov, ki jih izvajalci medicine dela zagotavljajo delodajalcem.

IRSD prav tako izpostavlja, da delodajalci delavcem pogosto **ne zagotovijo zdravstvenih pregledov**, če gre za zaposlitev za krajše obdobje, podobne pa so ugotovitve tudi v primeru dela študentov in dijakov, ki opravljajo delo na podlagi napotnic.

3. PROGRAMSKE USMERITVE IRSD ZA LETO 2018⁶

IRSD tudi v tekočem letu nadaljuje s svojim delom. Na področju varnosti in zdravja pri delu inšpektorat v letu 2018 pozornost namenja zlasti:

- » ugotavljanju aktivne vloge delavcev pri uvajanju in izvajanju ukrepov za zagotavljanje njihovega varstva in zdravja pri izvajanju del v delovnem procesu,
- » kakovosti opravljanja strokovnih nalog varnosti in zdravja pri delu ter
- » nadzoru spoštovanja pravic napotениh delavcev.
- » Na področju varnost in zdravja pri delu se v letu 2018 izvajajo naslednje usmerjene akcije nadzora:
- » akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje ter predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu na **začasnih in premičnih gradbiščih**;
- » akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih izbranih na osnovi metodologije naključnih števil (»**reprezentativni vzorec**«);
- » akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zvezi z **dvigali**, ki jih delodajalci

uporabljajo v svojem delovnem procesu;

- » akcija nadzora nad izvajanjem določb v zvezi z **zagotavljanjem dela delavcev drugemu uporabniku** in določb o pravicah **napotениh delavcev**;
- » akcija nadzora nad izvajanjem področja varnosti in zdravja pri delu v zvezi s **sodelovanjem delavcem pri upravljanju**.

Inšpektorat se bo vključeval tudi v **usmerjene akcije drugih organov nadzora**, kadar bo izpostavljena problematika posegala tudi na delovno področje IRSD.

- 1 Vsebina prispevka je pripravljena na podlagi ugotovitev Inšpektorata Republike Slovenije za delo (IRSD) predstavljenih v »Poročilu o delu Inšpektorata RS za delo, za leto 2017«.
- 2 Povzeto po Poročilu o delu Inšpektorata RS za delo, za leto 2017, str. 17.
- 3 Poglavje je povzeto po Poročilu o delu Inšpektorata RS za delo, za leto 2017, str. 23 in nasl.
- 4 V letu 2017 so inšpektorji ugotovili 17.900 kršitev s področja varnosti in zdravja pri delu, kar pomeni zmanjšanje za 8,3 % glede na leto 2016.
- 5 Poglavje je povzeto po Poročilu o delu Inšpektorata RS za delo, za leto 2017, str. 29 in nasl.
- 6 Programske usmeritve inšpektorata RS za delo za leto 2018

